МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ
ПЕНІТЕНЦІАРНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ

КАФЕДРА ТЕОРІЇ ТА ІСТОРІЇ ДЕРЖАВИ І ПРАВА,
МІЖНАРОДНОГО ПРАВА ГУМАНІТАРНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
(ОЧНОГО ТА ЗАОЧНОГО НАВЧАННЯ)

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ВІЙСЬКОВЕ ПРАВО

для підготовки здобувачів вищої освіти на другому (магістерському) рівні вищої освіти за спеціальністю D8 Право

РОЗРОБНИК:
старший викладач кафедри,
доктор філософії з права
_____ **Никита ТОМКОВ**

Розглянуто та затверджено на
засіданні кафедри
«01» вересня 2026 року,
протокол № 11.

Узгоджено з гарантом освітньої програми _____ **Вячеслав ПУЗИРНИЙ**

Обсяг: 3 кредити ECTS

Чернігів 2026

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Навчальна дисципліна «Військове право» є складовою професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю D8 Право та спрямована на формування системного розуміння правових засад організації та функціонування воєнної сфери держави, особливостей правового регулювання військової діяльності, проходження військової служби та забезпечення оборони України. Вивчення дисципліни забезпечує засвоєння основних принципів, джерел та інститутів військового права, особливостей правового статусу військовослужбовців, а також формування практичних навичок аналізу та застосування правових норм, що регулюють суспільні відносини у сфері оборони, військової служби та військового управління.

Зміст дисципліни охоплює теоретико-правові засади військового права, особливості його джерел і принципів, правові основи забезпечення оборони держави, організації та діяльності Збройних Сил України й інших військових формувань, правове регулювання проходження військової служби, військового обов'язку та мобілізаційної підготовки. Окрема увага приділяється питанням правового статусу військовослужбовців, забезпечення їхніх прав, свобод і соціальних гарантій, особливостям юридичної відповідальності за військові правопорушення, а також правовому регулюванню діяльності органів військового управління в умовах воєнного стану.

Дисципліна передбачає аналіз нормативно-правових актів України у сфері оборони та військової служби, міжнародно-правових норм, що регулюють діяльність збройних сил і ведення воєнних дій, опрацювання судової практики щодо застосування військового законодавства, вирішення практичних правових ситуацій та визначення особливостей реалізації правових норм у сфері військових правовідносин.

Вивчення дисципліни спрямоване на формування у здобувачів вищої освіти здатності комплексно аналізувати та застосовувати норми військового законодавства, визначати особливості правового регулювання військової служби та діяльності військових формувань, оцінювати правомірність рішень і дій суб'єктів військових правовідносин, виявляти проблеми правозастосування, забезпечувати дотримання прав і законних інтересів військовослужбовців та обґрунтовувати шляхи вирішення правових проблем у сфері оборони і військової діяльності.

Мета навчальної дисципліни «Військове право»: формування у здобувачів вищої освіти системних знань про особливості, принципи, джерела та інститути військового права, правові засади забезпечення оборони держави, організації військової служби та функціонування військових формувань, а також здатності аналізувати й застосовувати норми військового законодавства, виявляти проблеми правового регулювання та обґрунтовувати шляхи їх вирішення під час виконання професійних завдань.

Основними ***завданнями*** вивчення дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти здатності аналізувати норми, принципи, джерела й окремі інститути військового права; визначати особливості правового регулювання відносин у сфері оборони та військової служби; досліджувати правові засади організації та діяльності Збройних Сил України й інших військових формувань; аналізувати нормативно-правові акти, що регулюють виконання військового обов'язку, проходження військової служби, мобілізаційну підготовку та мобілізацію; визначати особливості правового статусу військовослужбовців і механізмів забезпечення їхніх прав та соціальних гарантій; враховувати практику національних судів у справах, пов'язаних із військовими правовідносинами; аналізувати правові підстави та особливості юридичної відповідальності військовослужбовців; оцінювати правомірність рішень і дій органів військового управління; виявляти й аналізувати проблеми застосування військового законодавства та обґрунтовувати можливі шляхи їх вирішення з урахуванням особливостей правового регулювання військової діяльності в мирний час, в особливий період та в умовах воєнного стану.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути або розширити ***загальні компетентності (ЗК)***, передбачені освітньою програмою:

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

ЗК3. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК7. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Під час вивчення дисципліни здобувач вищої освіти має набути або розширити **спеціальні (фахові) компетентності (СК)**, передбачені освітньою програмою:

СК1. Здатність застосовувати принципи верховенства права для розв'язання складних задач і проблем, у тому числі у ситуаціях правової невизначеності.

СК4. Здатність оцінювати взаємодію міжнародного права та міжнародних правових систем з правовою системою України.

СК5. Здатність використовувати сучасні правові доктрини та принципи у правотворчості та в процесі застосовування інститутів публічного і приватного права, а також кримінальної юстиції.

СК6. Здатність обґрунтовувати та мотивувати правові рішення, давати розгорнуту юридичну аргументацію.

СК8. Здатність застосовувати медіацію та інші правові інструменти альтернативного позасудового розгляду та вирішення правових спорів.

СК13. Здатність доносити до фахівців і нефахівців у сфері права інформацію, ідеї, зміст проблем та характер оптимальних рішень з належною аргументацією.

Здобувач вищої освіти має досягти або вдосконалити такі програмні ***результати навчання (РН)***, передбачені освітньою програмою:

РН1. Оцінювати природу та характер суспільних процесів і явищ, і виявляти розуміння меж та механізмів їх правового регулювання.

РН3. Проводити збір, інтегрований аналіз та узагальнення матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, цифрові статистичні, тестові та інші бази даних, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи дослідження.

РН6. Обґрунтовано формулювати свою правову позицію, вміти опонувати, оцінювати докази та наводити переконливі аргументи.

РН7. Дискутувати зі складних правових проблем, пропонувати і обґрунтовувати варіанти їх розв'язання.

РН10. Аналізувати взаємодію міжнародно-правових систем з правовою системою України на основі усвідомлення основних сучасних правових доктрин, цінностей та принципів функціонування права.

РН13. Аналізувати та оцінювати практику застосування окремих правових інститутів.

РН14. Обґрунтовувати правову позицію на різних стадіях правозастосування.

СТРУКТУРА (ЗМІСТ) НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Тематичний план (денна/заочна форма навчання)

№ теми	Назви розділів і тем	Кількість годин									
		Денна форма					Заочна форма				
		Усього	у тому числі				Усього	у тому числі			
			Л	СЗ	ПЗ	СР		Л	СЗ	ПЗ	СР
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
	РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ЗАСАДИ ВІЙСЬКОВОГО ПРАВА										
1.	Поняття, система та джерела військового права	10	2	2		6	14	2			12
2.	Правове регулювання військового обов'язку та проходження військової служби	12	2	2	2	6	14		2		12
	Всього за розділ 1	**22**	**4**	**4**	**2**	**12**	**28**	**2**	**2**		**24**
	РОЗДІЛ 2. ВЕДЕННЯ БОЙОВИХ ДІЙ ТА ВОЄННА ОКУПАЦІЯ										
3.	Правовий статус Збройних Сил України та інших військових формувань	12	2	2	2	6	12				12
4.	Воєнний стан та особливості правового регулювання в умовах особливого періоду	12	2	2	2	6	14		2		12
	Всього за розділ 2	**26**	**4**	**4**	**4**	**14**	**26**		**2**		**24**
	РОЗДІЛ 3. РОЗДІЛ 3. ПРАВА, ОБОВ'ЯЗКИ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ										
5.	Правовий статус військовослужбовців та гарантії їх соціального захисту	14	2	2	2	8	14	2			12
6.	Юридична відповідальність військовослужбовців за військові правопорушення	14	2	2	2	8	12				12
	Всього за розділ 3	**28**	**4**	**4**	**4**	**16**	**26**	**2**			**24**
	РОЗДІЛ 4. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ СТАНДАРТИ У СФЕРІ ОБОРОНИ ТА БЕЗПЕКИ										
7.	Міжнародні стандарти у сфері військової діяльності та їх імплементація в Україні	14		2	2	10	10		2		8
	Всього за розділ 4	**14**		**2**	**2**	**10**	**10**		**2**		**8**
	Усього годин	**90**	**12**	**14**	**12**	**52**	**90**	**4**	**6**		**80**

ЗАВДАННЯ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Семінарські заняття системно охоплюють увесь курс, допомагають здобувачам усвідомити його значення, обсяг і структуру, зміст окремих розділів і тем, надають змістовну, організаційну та методичну допомогу у самостійному їх вивченні, визначають найбільш складні теми та питання і допомагають їх засвоїти. Підготовка до семінарського заняття передбачає опрацювання матеріалів з теми, що виноситься на заняття, а також оволодіння комплексом контрольних питань.

Тема 1. Поняття, система та джерела військового права

1. Поняття військового права та його місце у системі права України.
2. Предмет, метод та система військового права.
3. Джерела військового права України.
4. Співвідношення військового права з міжнародним гуманітарним правом та міжнародним правом прав людини.

Тема 2. Правове регулювання військового обов'язку та проходження військової служби

1. Конституційні засади військового обов'язку в Україні.
2. Поняття та види військової служби.
3. Порядок проходження військової служби.
4. Права та обов'язки військовослужбовців.
5. Особливості проходження служби в умовах воєнного стану.

Тема 3. Правовий статус Збройних Сил України та інших військових формувань

1. Поняття та структура сектору безпеки і оборони України.
2. Правовий статус Збройних Сил України.
3. Правовий статус інших військових формувань та правоохоронних органів спеціального призначення.
4. Повноваження органів військового управління.

Тема 4. Воєнний стан та особливості правового регулювання в умовах особливого періоду

1. Поняття та правова природа воєнного стану.
2. Підстави та порядок введення воєнного стану в Україні.
3. Обмеження прав і свобод людини в умовах воєнного стану.
4. Правові засади діяльності органів державної влади в умовах особливого періоду.
5. Мобілізація та територіальна оборона: правові аспекти.

Тема 5. Правовий статус військовослужбовців та гарантії їх соціального захисту

1. Поняття та елементи правового статусу військовослужбовця.
2. Основні права та обов'язки військовослужбовців.
3. Соціальні гарантії військовослужбовців та членів їх сімей.
4. Дисциплінарна відповідальність військовослужбовців.
5. Правовий захист військовослужбовців в умовах воєнного стану.

Тема 6. Юридична відповідальність військовослужбовців за військові правопорушення

1. Поняття та види юридичної відповідальності військовослужбовців.
2. Дисциплінарні правопорушення у сфері військової служби.
3. Адміністративна відповідальність військовослужбовців.
4. Кримінальна відповідальність за військові кримінальні правопорушення.

5. Особливості притягнення військовослужбовців до відповідальності в умовах воєнного стану.

Тема 7. Міжнародні стандарти у сфері військової діяльності та їх імплементація в Україні

1. Міжнародно-правові стандарти у сфері оборони та безпеки.
2. Стандарти НАТО та їх значення для України.
3. Імплементація норм міжнародного гуманітарного права у національне законодавство України.
4. Практика ЄСПЛ щодо захисту прав військовослужбовців.
5. Перспективи розвитку військового законодавства України в умовах євроатлантичної інтеграції.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Ряд питань навчальної дисципліни виносяться на самостійне опрацювання. Виконання самостійної роботи оцінюється окремо та є невід'ємною складовою успішного проходження курсу. Для виконання теоретичних завдань самостійної роботи вам необхідно зробити відповідний конспект нижчезазначених питань. Кожне питання має бути ґрунтовно висвітлене в обсязі не менше двох сторінок рукописного тексту.

1. Предмет і система військового права України.
2. Джерела військового права та їх характеристика.
3. Конституційні засади оборони України.
4. Правові засади національної безпеки України.
5. Військовий обов'язок громадян України: поняття та зміст.
6. Види військової служби в Україні.
7. Правовий статус військовослужбовців.
8. Основні права та обов'язки військовослужбовців.
9. Соціальний захист військовослужбовців та членів їх сімей.
10. Правове регулювання мобілізації в Україні.
11. Воєнний стан: поняття, порядок введення та правові наслідки.
12. Територіальна оборона України: правові засади діяльності.
13. Правовий статус Збройних Сил України.
14. Правовий статус Національної гвардії України.
15. Правові засади діяльності Служби безпеки України у сфері оборони держави.
16. Військова дисципліна та її правове забезпечення.
17. Дисциплінарна відповідальність військовослужбовців.
18. Адміністративна відповідальність військовослужбовців.
19. Кримінальна відповідальність за військові кримінальні правопорушення.
20. Самовільне залишення військової частини або місця служби: правова характеристика.
21. Дезертирство як військове кримінальне правопорушення.
22. Невиконання наказу: поняття та правові наслідки.
23. Правовий режим військового майна.
24. Правове забезпечення діяльності військових адміністрацій.
25. Правові засади функціонування сектору безпеки і оборони України.
26. Міжнародні стандарти у сфері військової діяльності.
27. Імплементація стандартів НАТО в Україні.
28. Співвідношення військового права та міжнародного гуманітарного права.
29. Практика Європейського суду з прав людини щодо прав військовослужбовців.
30. Перспективи реформування військового законодавства України в умовах воєнного стану.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Індивідуальні завдання виконуються у вигляді рукописного есе обсягом до 5 сторінок за темою яка обирається з нижченаведеного переліку або індивідуальною темою погодженою з викладачем. При написанні есе доцільним буде скористатись порадами за посиланням: https://zno.if.ua/?p=985.

1. Військове право України: поняття, предмет, методи та місце в національній правовій системі.
2. Особливості джерел військового права України та проблеми їх застосування.
3. Конституційно-правові засади забезпечення оборони та національної безпеки України.
4. Принципи військового права та особливості їх реалізації в сучасних умовах.
5. Правові засади організації та функціонування Збройних Сил України.
6. Правовий статус інших військових формувань України та особливості їх діяльності.
7. Правове регулювання військового обов'язку громадян України.
8. Особливості правового регулювання проходження військової служби в Україні.
9. Контрактна військова служба: правові засади, особливості та проблеми реалізації.
10. Правове регулювання призову громадян на військову службу під час мобілізації.
11. Мобілізаційна підготовка та мобілізація в Україні: правові засади й актуальні проблеми.
12. Правові підстави та порядок звільнення з військової служби.
13. Військова дисципліна та правові механізми її забезпечення.
14. Правові засади діяльності органів військового управління в Україні.
15. Правовий режим воєнного стану: підстави запровадження та особливості реалізації.
16. Особливості правового регулювання суспільних відносин в умовах особливого періоду.
17. Обмеження конституційних прав і свобод людини в умовах воєнного стану: правові підстави та межі.
18. Правовий статус військовослужбовців: особливості реалізації прав, обов'язків і гарантій.
19. Соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їхніх сімей.
20. Правове регулювання грошового забезпечення та соціальних виплат військовослужбовцям.
21. Правові гарантії військовослужбовців, які отримали поранення або інвалідність під час виконання обов'язків військової служби.
22. Дисциплінарна відповідальність військовослужбовців: підстави та порядок притягнення.
23. Адміністративна відповідальність за військові правопорушення.
24. Кримінальна відповідальність за військові кримінальні правопорушення.
25. Самовільне залишення військової частини та дезертирство: проблеми правової кваліфікації.
26. Правові механізми захисту прав військовослужбовців під час проходження військової служби.
27. Міжнародно-правові засади регулювання військової діяльності держав.
28. Міжнародне гуманітарне право та його значення для правового регулювання діяльності Збройних Сил України.
29. Міжнародно-правові стандарти захисту військовополонених та їх реалізація в Україні.
30. Проблеми імплементації міжнародних правових стандартів у військове законодавство України.

ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ (Денна/Заочна)

Оцінювання ваших досягнень відбувається за системою відображеною в Таблиці 1

Таблиця 1

№	Назва теми	Всього балів	Форма заняття
			семінарське заняття (у т.ч. самостійна робота)
1	Поняття, система та джерела військового права	6/–	6/–
2	Правове регулювання військового обов'язку та проходження військової служби	6/12	6/12
3	Правовий статус Збройних Сил України та інших військових формувань	6/–	6/–
4	Воєнний стан та особливості правового регулювання в умовах особливого періоду	6/12	6/12
5	Правовий статус військовослужбовців та гарантії їх соціального захисту	6/–	6/–
6	Юридична відповідальність військовослужбовців за військові правопорушення	5/–	5/–
7	Міжнародні стандарти у сфері військової діяльності та їх імплементація в Україні	5/16	5/16
Разом		40	
Індивідуальна робота		20	
Залік		40	
Всього		100 балів	

Робота на семінарських заняттях оцінюється викладачем із розрахунку балів, зазначених у таблиці. Здобувач може виконати індивідуальну роботу за визначеною формою та тематикою.

Підсумковий контроль з дисципліни здійснюється у вигляді заліку, на якому можете отримати до 40 балів в залежності від повноти та обґрунтованості відповідей.

Якщо під час проходження курсу здобувач набрав 60 балів, він має право не складати залік вдовольнившись підсумковою оцінкою відповідно до кількості набраних балів. Схема переведення балів у підсумкову оцінку наведена в таблиці 2.

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
90 – 100	**A**	зараховано
82-89	**B**	
75-81	**C**	
64-74	**D**	

60-63	**E**	
35-59	**FX**	незараховано
0-34	**F**	

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття військового права, його предмет і місце в системі національного права України.
2. Особливості методу правового регулювання суспільних відносин у сфері військової діяльності.
3. Система військового права України та характеристика його основних інститутів.
4. Основні принципи військового права та особливості їх реалізації.
5. Джерела військового права України та їх класифікація.
6. Конституційні засади правового регулювання оборони та військової діяльності в Україні.
7. Закони України як основні джерела правового регулювання військових правовідносин.
8. Підзаконні нормативно-правові акти у сфері військової діяльності та особливості їх застосування.
9. Військові статути Збройних Сил України: поняття, види та юридичне значення.
10. Співвідношення військового права з конституційним, адміністративним, кримінальним та міжнародним правом.
11. Поняття, ознаки та структура військових правовідносин.
12. Суб'єкти військових правовідносин та особливості їх правового статусу.
13. Актуальні проблеми розвитку та вдосконалення військового законодавства України.
14. Поняття військового обов'язку та його конституційно-правові засади.
15. Зміст військового обов'язку громадян України та основні форми його реалізації.
16. Правові засади організації та ведення військового обліку громадян України.
17. Правове регулювання підготовки громадян до військової служби.
18. Поняття військової служби та її види відповідно до законодавства України.
19. Правові підстави та порядок прийняття громадян на військову службу.
20. Особливості проходження військової служби за контрактом.
21. Правове регулювання призову громадян на військову службу під час мобілізації.
22. Права та обов'язки громадян у сфері виконання військового обов'язку.
23. Правові підстави та порядок надання відстрочки від призову на військову службу під час мобілізації.
24. Правове регулювання переміщення, призначення на посади та просування військовослужбовців по службі.
25. Правові підстави та порядок звільнення з військової служби.
26. Особливості правового регулювання проходження військової служби в умовах воєнного стану.
27. Конституційно-правові засади організації та діяльності Збройних Сил України.
28. Правовий статус Збройних Сил України, їх основні завдання та функції.
29. Організаційна структура Збройних Сил України та правові засади їх функціонування.
30. Повноваження Президента України як Верховного Головнокомандувача Збройних Сил України.
31. Повноваження Верховної Ради України у сфері оборони та військової діяльності.
32. Повноваження Кабінету Міністрів України у сфері забезпечення обороноздатності держави.

33. Правовий статус Міністерства оборони України та його основні повноваження.

34. Правові засади діяльності Генерального штабу Збройних Сил України.

35. Поняття та система органів військового управління в Україні.

36. Правовий статус Національної гвардії України та особливості виконання нею завдань у сфері оборони.

37. Правові засади діяльності Державної прикордонної служби України у сфері забезпечення оборони держави.

38. Особливості взаємодії Збройних Сил України з іншими військовими формуваннями та правоохоронними органами.

39. Правові засади цивільного демократичного контролю у сфері оборони.

40. Поняття та правова природа воєнного стану як особливого правового режиму.

41. Конституційні та законодавчі підстави запровадження воєнного стану в Україні.

42. Порядок введення, продовження та припинення правового режиму воєнного стану.

43. Повноваження органів державної влади в умовах воєнного стану.

44. Правовий статус військового командування та військових адміністрацій в умовах воєнного стану.

45. Поняття особливого періоду та його співвідношення з правовим режимом воєнного стану.

46. Правові засади мобілізаційної підготовки та мобілізації в Україні.

47. Права та обов'язки громадян під час проведення мобілізаційних заходів.

48. Правові підстави та межі обмеження конституційних прав і свобод людини в умовах воєнного стану.

49. Особливості правового регулювання трудових відносин в умовах воєнного стану.

50. Правові засади запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану.

51. Правові підстави та порядок залучення військових формувань до виконання завдань в умовах воєнного стану.

52. Правове регулювання взаємодії військового командування з органами державної влади та місцевого самоврядування.

53. Поняття та особливості правового статусу військовослужбовців в Україні.

54. Основні права і свободи військовослужбовців та особливості їх реалізації.

55. Загальні та спеціальні обов'язки військовослужбовців відповідно до законодавства України.

56. Правові засади забезпечення військової дисципліни та виконання військових наказів.

57. Правові гарантії захисту честі, гідності та особистої недоторканності військовослужбовців.

58. Правове регулювання грошового забезпечення військовослужбовців.

59. Соціальні гарантії військовослужбовців та членів їхніх сімей.

60. Правове регулювання медичного забезпечення військовослужбовців.

61. Правові гарантії військовослужбовців у разі поранення, захворювання або встановлення інвалідності.

62. Правове регулювання надання відпусток військовослужбовцям.

63. Правові засади пенсійного забезпечення осіб, звільнених з військової служби.

64. Правові механізми захисту прав військовослужбовців та порядок оскарження рішень військового командування.

65. Поняття та види юридичної відповідальності військовослужбовців.

66. Підстави та особливості дисциплінарної відповідальності військовослужбовців.

67. Види дисциплінарних стягнень та порядок їх застосування до військовослужбовців.

68. Порядок проведення службового розслідування щодо військовослужбовців.

69. Адміністративна відповідальність військовослужбовців та її особливості.

70. Поняття та види військових адміністративних правопорушень.

71. Матеріальна відповідальність військовослужбовців: підстави та порядок притягнення.
72. Кримінальна відповідальність за військові кримінальні правопорушення.
73. Поняття та класифікація військових кримінальних правопорушень.
74. Кримінальна відповідальність за невиконання наказу та непокору.
75. Кримінально-правова характеристика самовільного залишення військової частини або місця служби.
76. Дезертирство: поняття, ознаки та особливості кримінально-правової кваліфікації.
77. Кримінальна відповідальність за порушення правил поводження зі зброєю та військовою технікою.
78. Особливості юридичної відповідальності військовослужбовців в умовах воєнного стану.
79. Поняття та система міжнародно-правових стандартів у сфері військової діяльності.
80. Міжнародно-правові засади забезпечення оборони та безпеки держав.
81. Статут Організації Об'єднаних Націй та його значення для міжнародно-правового регулювання застосування збройної сили.
82. Право держави на індивідуальну та колективну самооборону відповідно до міжнародного права.
83. Міжнародне гуманітарне право та його значення для правового регулювання військової діяльності.
84. Основні принципи міжнародного гуманітарного права та їх застосування під час збройних конфліктів.
85. Міжнародно-правові обмеження засобів і методів ведення воєнних дій.
86. Міжнародно-правові стандарти захисту цивільного населення під час збройних конфліктів.
87. Правовий статус військовополонених відповідно до міжнародного гуманітарного права.
88. Міжнародно-правові засади захисту поранених, хворих та осіб, які зазнали корабельної аварії під час збройних конфліктів.
89. Міжнародно-правова відповідальність за порушення законів і звичаїв війни.
90. Імплементація міжнародно-правових стандартів у військове законодавство України та проблеми їх практичної реалізації.

ПРАВИЛА КУРСУ ТА ПОЛІТИКА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Академічна доброчесність повинна бути забезпечена під час проходження даного курсу, зокрема при виконанні письмових робіт (принципи описані у Законі України «Про академічну доброчесність» від 18 грудня 2025 року № 4742IX (https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20#Text) та Кодексі академічної доброчесності Пенітенціарної академії України від 30 березня 2026 року №132/ОД (https://pau.edu.ua/higher-education-quality-assurance-sector/academic-integrity/). Списування під час підсумкового контролю, виконання практичних завдань на замовлення, підказки вважаються проявами академічної недоброчесності. Від усіх здобувачів вищої освіти очікується дотримання академічної доброчесності у зазначених вище моментах. До здобувачів вищої освіти, у яких було виявлено порушення академічної доброчесності, застосовуються різноманітні дисциплінарні заходи (включаючи повторне проходження певних етапів).

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Військове право : підручник / за ред. І. М. Коропатніка, І. М. Шопіної. Київ : Алерта, 2019. 648 с.

2. Про військовий обов'язок і військову службу : Закон України від 25.03.1992 № 2232-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text

3. Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей : Закон України від 20.12.1991 № 2011-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2011-12#Text

4. Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 № 548-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/548-14#Text

5. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 № 551-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14#Text

6. Про Статут гарнізонної та вартової служб Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 № 550-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/550-14#Text

7. Гнатовський М. М., Короткий Т. Р., Кориневич А. О., Лисик В. М., Поєдинок О. Р., Хендель Н. В. Міжнародне гуманітарне право : посібник для юриста / за ред. Т. Р. Короткого. Київ ; Одеса : Українська Гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2017. 145 с.

8. Міжнародне гуманітарне право та міжнародне співробітництво у воєнній сфері України : наук.-практ. довід. / за заг. ред. С. П. Пасіки ; авт.-уклад. А. Г. Волков та ін. Київ : Ліра-К, 2024. 256 с.

9. Короткий Т., Галай А., Єлігулашвілі М., Заворотько І., Пашковський М., Пузирний В., Хендель Н. Міжнародне гуманітарне право : посібник для працівників Державної кримінально-виконавчої служби України / за заг. ред. Т. Короткого ; Пенітенціарна академія України, УГСПЛ. Київ ; Одеса : Фенікс, 2023. 236 с.

10. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 08.06.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

11. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв збройних конфліктів неміжнародного характеру (Протокол II), від 08.06.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_200#Text

12. Про оборону України : Закон України від 06.12.1991 № 1932-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text

13. Про Збройні Сили України : Закон України від 06.12.1991 № 1934-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1934-12#Text

14. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text

15. Римський статут Міжнародного кримінального суду від 17.07.1998. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text

16. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

17. Кримінальний кодекс України : Закон України від 05.04.2001 № 2341-III. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text

18. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text

19. Про національну безпеку України : Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text

20. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

Допоміжна

1. Denysenko K. V., Tomkov N. O., Borko I. S. The human right to information: features of its protection under martial law and prospects for improvement. Scientific Herald of Sivershchyna. Series: Law. 2025. № 3(26). P. 93–103. DOI: https://doi.org/10.32755/sjlaw.2025.03.093

2. Petrovska Y., Popruzhna A., Dzhendzhero O., Miden E., Tomkov N., Barakhta V. E-learning and Software for Training Specialists in the Theory of Law via AI Integration. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience. 2025. Vol. 16, № 3. P. 129–139. DOI: https://doi.org/10.70594/brain/16.3/10

3. Базов В. П., Качан І. І., Майоров І. О., Поніматченко Ю. А. Міжнародне гуманітарне право : навчальний посібник / за заг. ред. В. П. Базова. Київ : Варта, 2000. 172 с.

4. Грушко М. В., Музика В. В., Федорова Т. С., Владишевська В. В. Міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. / за ред. О. В. Бігняка. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. 136 с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/items/1b5a19ea-e188-44ee-8e15-0285efd65c9f

5. Денисенко К. В., Квітка А. С., Кисельов Д. В., Томков Н. О. Інформаційний довідник з прав людини. Чернігів : ПАУ, 2024. 42 с.

6. Козорог О., Короткий Т., Костюк І., Ремех Т., Хендель Н. Вивчаючи міжнародне гуманітарне право : навч.-метод. посіб. 3-тє вид., перероб. та доп. / за заг. ред. Т. Короткого. Київ ; Одеса : Фенікс, 2024. 252 с.

7. Конвенція про заборону або обмеження застосування конкретних видів звичайної зброї, які можуть вважатися такими, що завдають надмірних ушкоджень або мають невибіркову дію, від 10.10.1980. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_266#Text

8. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13.01.1993. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182#Text

9. Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї : Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18.10.1907. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text

10. Мельцер Н. Міжнародне гуманітарне право: загальний вступ. Женева ; Київ : Міжнародний Комітет Червоного Хреста, 2020. 108 с.

11. Міжнародне кримінальне право : навч. посіб. / Д. О. Балобанова, О. М. Броневицька, І. Б. Газдайка-Василишин, І. В. Гловюк та ін. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024.

12. Основні положення Женевських конвенцій та додаткових протоколів до них / Міжнародний Комітет Червоного Хреста. Київ : МКЧХ, 2023. 85 с.

13. Про Стройовий статут Збройних Сил України : Закон України від 24.03.1999 № 549-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/549-14#Text

14. Розслідування воєнних злочинів і пов'язаних з війною кримінальних правопорушень: кримінально-правові, кримінальні процесуальні та криміналістичні аспекти : наук.-практ. посіб. / І. В. Клименко, М. С. Цуцкірідзе, І. В. Гловюк та ін. ; за заг. ред. В. В. Сокуренка. 2-ге вид., допов. та перероб. Харків : Право, 2024. 432 с. URL: https://dspace.univd.edu.ua/entities/publication/4d8a5fcd-ce4f-4673-9f31-ade051e082af

15. Томков Н. О., Олефір Л. І., Євреїнова І. О. Міжнародно-правові засади захисту основоположних прав людини в умовах збройного конфлікту. Форум права. 2026. Т. 87, № 3. С. 286–298. DOI: https://doi.org/10.32631/fp.2026.3.26

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Законодавство України. Офіційна база нормативно-правових актів Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/

2. Міністерство оборони України. Офіційний вебсайт. URL: https://mod.gov.ua/

3. Верховний Суд. Офіційний вебсайт. URL: https://supreme.court.gov.ua/

4. Конституційний Суд України. Офіційний вебсайт. URL: https://ccu.gov.ua/

5. Міжнародний Комітет Червоного Хреста (ICRC). Офіційний вебсайт. URL: https://www.icrc.org/

6. ICRC – International Humanitarian Law Databases. База міжнародного гуманітарного права. URL: https://ihl-databases.icrc.org/

7. ICRC – Customary International Humanitarian Law Database. База звичаєвого міжнародного гуманітарного права. URL: https://ihl-databases.icrc.org/en/customary-ihl

8. ICRC – National Practice Database. База національної практики імплементації міжнародного гуманітарного права. URL: https://ihl-databases.icrc.org/en/national-practice

9. International Criminal Court (ICC). Офіційний вебсайт Міжнародного кримінального суду. URL: https://www.icc-cpi.int/

10. International Criminal Court – Ukraine. Інформація щодо ситуації в Україні. URL: https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine

11. United Nations – International Law. Інформаційний ресурс ООН із питань міжнародного права. URL: https://www.un.org/en/global-issues/international-law-and-justice

12. United Nations Treaty Collection. Офіційна база міжнародних договорів ООН. URL: https://treaties.un.org/

13. International Court of Justice (ICJ). Офіційний вебсайт Міжнародного Суду ООН. URL: https://www.icj-cij.org/

14. Офіс Генерального прокурора України. Офіційний вебсайт. URL: https://gp.gov.ua/

15. Офіс Генерального прокурора – воєнні злочини. Інформаційний ресурс щодо документування та розслідування воєнних злочинів. URL: https://warcrimes.gov.ua/

16. Офіс Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини. Офіційний вебсайт. URL: https://ombudsman.gov.ua/

17. HUDOC. База даних практики Європейського суду з прав людини. URL: https://hudoc.echr.coe.int/

18. International Humanitarian Fact-Finding Commission (IHFFC). Офіційний вебсайт Міжнародної гуманітарної комісії зі встановлення фактів. URL: https://www.ihffc.org/